

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Utenriks- og forsvarskomiteen
v/leder Ine Eriksen Søreide

Oslo, 23. april 2024

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:149 S (2023-2024) – representantforslag fra representantene Bjørnar Moxnes og Marie Sneve Martinussen

Det vises til representantforslag Dok 8:149 S (2023-2024) fra representantene Bjørnar Moxnes og Marie Sneve Martinussen.

Norge har i flere tiår hatt et sterkt engasjement for å bidra til en løsning på Israel-Palestina-konflikten og driver et aktivt diplomati for å bidra til å få slutt på den pågående krigen. Israel-Palestina-konflikten er blant de spørsmålene jeg har brukt mest tid på som utenriksminister. Jeg har løpende kontakt med andre land og vurderer hver eneste dag hvordan Norge best kan bidra til en fredelig løsning til det beste for den palestinske og den israelske befolkningen.

Regjeringens syn er at globale sanksjoner vedtatt av FNs Sikkerhetsråd, eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, har størst legitimitet og mulighet for å påvirke et land til å endre atferd. I den nåværende politiske konteksten er det ikke realistisk å forvente at FNs sikkerhetsråd, EU eller en annen bred sammenslutning av likesinnede land vil innføre sanksjoner overfor Israel knyttet til krigen i Gaza. Palestinske myndigheter har heller ikke bedt oss om å arbeide for denne type sanksjoner.

Norge har i mange år vært tydelig på at den israelske bosettingspolitikken på Vestbredden, inkludert i Øst-Jerusalem, er i strid med folkeretten og undergraver muligheten for en fremtidig palestinsk stat og en fredelig løsning på konflikten. FNs sikkerhetsråd har gjentatte ganger fordømt bosetningene, slått fast at de er ulovlige og understreket at de utgjør en trussel mot fred og sikkerhet i regionen. I tråd med resolusjoner fra FNs sikkerhetsråd og vurderinger fra Den internasjonale domstolen i Haag, (ICJ) er Norges holdning at «Israel» og «israelsk territorium» kun omfatter territoriet som var underlagt israelsk kontroll før 4. juni 1967.

FNs sikkerhetsråd og ICJ har begge slått fast at tredjestater har en forpliktelse til å unnlate å støtte opp under de folkerettsstridige israelske bosetningene. Norge har fulgt opp sikkerhetsrådsresolusjon 2334 (2016) som oppfordrer medlemsland til å skille mellom territoriet til Israel og territoriet okkupert siden 1967. Dette er gjort blant annet ved avgrensning av det geografiske anvendelsesområdet for EFTAs frihandelsavtale med Israel, slik at varer produsert på okkupert område ikke nyter godt av avtalen. Regjeringen besluttet videre i 2022 å tydeliggjøre at produkter som produseres på okkupert område skal merkes. Regjeringen har i tillegg nylig frarådet norske selskaper å drive handel og næringsvirksomhet som bidrar til å opprettholde de folkerettsstridige israelske bosetningene.

Anerkjennelse av Palestina

Norge har i flere tiår jobbet for etableringen av en palestinsk stat, i tråd med tostatsløsningen som ble nedfelt i FNs delingsplan av 1947. Regjeringens ønsker å anerkjenne Palestina som stat, og vi støtter deres fullverdige medlemskap i FN. Det er ikke lenger et spørsmål om vi skal anerkjenne, men når.

En norsk anerkjennelse av Palestina skal ikke kun ha en symbolsk effekt, men bør finne sted på et tidspunkt og i en kontekst der det kan påvirke situasjonen i positiv retning, og bidra konstruktivt frem mot en reell tostatsløsning. Vi vurderer og diskuterer kontinuerlig spørsmålet om tidspunkt for anerkjennelse med andre land.

Sikkerhetsrådet behandlet Palestinas søknad om medlemskap i FN 18. april. USA la ned veto, og saken ble derfor ikke sendt til Generalforsamlingen for behandling. Norge har vært tydelige på at når Generalforsamlingen får saken til behandling, vil Norge stemme for at Palestina tas opp som fullverdig medlem i FN. Norge jobber aktivt med dette spørsmålet sammen med vestlige og arabiske land.

Sør-Afrikas sak mot Israel for brudd på folkemordkonvensjonen ved ICJ

Sør-Afrika anla 29. desember 2023 sak ved ICJ mot Israel for brudd på folkemordkonvensjonen. I saksanlegget hevder Sør-Afrika at staten Israel begår folkemord i Gaza.

ICJs kjennelser av 26. januar 2024 og 28. mars i saken pålegger Israel en rekke begrensninger og forpliktelser i deres krigføring i Gaza. Det følger eksplisitt av kjennelsen at ordren om midlertidige tiltak er bindende og skaper folkerettslige forpliktelser for den parten tiltakene er rettet mot. Norge har vært veldig tydelig på at vi forventer at Israel fullt ut respekterer domstolens kjennelse.

ICJs kjennelser retter seg mot partene til tvisten, det vil si Sør-Afrika og Israel, ikke andre statsparter. I kjennelsen av 28. mars fastslår dessuten domstolen eksplisitt at den ikke har myndighet til å pålegge tredjestater midlertidige tiltak.

Norge, og øvrige statsparter til folkemordkonvensjonen, er samtidig forpliktet til å forhindre folkemord. Terskelen er høy for at en tredjeparts mangel på handling er å anse som i strid med folkemordkonvensjonen. Hva som kreves av en tredjepart varierer blant annet av statens nærhet til gjerningspersonene og dens evne til å påvirke deres handlinger.

I lys av Domstolens kjennelse av 26. januar igangsatte UD en vurdering av hva dette innebærer for Norge. Denne vurderingen er foreløpig ikke ferdigstilt. Utenriksministeren vil fortelle om konklusjonene så snart vurderingen er slutført.

Norsk intervensjon i Sør-Afrikas sak mot Israel

ICJ behandler i hovedsak to typer saker: 1) anmodninger om rådgivende uttalelser om folkerettslige spørsmål, og 2) tvistesaker mellom stater. Norge har flere ganger bidratt med innlegg i ICJs behandling av anmodninger om rådgivende uttalelser, inkludert om Kosovos uavhengighetserklæring, om muren i Palestina, og nå sist om de folkerettslige konsekvensene av Israels okkupasjon.

I tvistesaker mellom stater ved ICJ kan en stat som ikke er part i saken, intervenere dersom saken gjelder fortolkningen av en konvensjon som staten er part i. En intervensjon skal i henhold til domstolens vedtekter handle om fortolkningen av traktaten, ikke sakens faktiske sider. Denne adgangen benyttes sjelden. Den eneste gangen Norge har intervenert i en tvistesak mellom to stater ved ICJ, er i Ukrainas sak mot Russland for brudd på folkemordkonvensjonen. Da intervenerte vi blant annet om spørsmålet om domstolen kan behandle en sak der den saksøkende part er den som blir anklaget for folkemord. Dette gjaldt altså tolkningen av konvensjonen sett opp mot domstolens vedtekter, og handlet ikke om sakens faktiske sider.

Norge følger domstolens behandling av Sør-Afrikas klage tett. Det kan ikke utelukkes at det kan oppstå rettslige spørsmål underveis som Norge kan ha en interesse av å intervenere om, men det er foreløpig for tidlig å si. Hittil er det kun Nicaragua og Colombia som har søkt domstolen om å intervenere, mens blant andre Tyskland og Irland har uttalt at de har til hensikt å intervenere.

På generelt grunnlag er vi positive til at stater bruker ICJ til å løse tvister på en fredelig måte, slik FN-pakten krever. Det er positivt at Israel har deltatt i de første høringene i saken. Det er viktig at partene respekterer domstolens avgjørelser i saken.

Eksport av våpen, ammunisjon og militært materiell til Israel

Norges kontroll med eksport av forsvarsmateriell er omfattende og streng. Praksisen baserer seg på et Stortingsvedtak av 1959, og hvor hovedhensynet er at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig. Det er ikke tillatt for norske bedrifter å eksportere forsvarsmateriell, eller flerbruksvarer for militær sluttbruk, til Israel. Norge eksporterer heller ikke våpenkomponenter til Israel.

Norsk forsvarsindustri er svært viktig for Norges sikkerhet og for vår egen forsvarsevne, ikke minst i dagens alvorlige sikkerhetspolitiske situasjon. Ved eksport av deler og komponenter til ethvert land, behandles søknader i henhold til Utenriksdepartementets retningslinjer. Disse retningslinjene angir reglene for delleveranser under myndighetsgodkjent samarbeidsavtale. Med delleveranse menes leveranser av deler og

komponenter som ikke har noen selvstendig funksjon i seg selv som våpen, og hvor det ferdige produktet ikke fremstår som norsk. Eksport av deler og komponenter under samarbeidsavtaler legger til rette for at norske bedrifter kan delta i materiellsamarbeid med enkelte allierte land om deres våpensystemer når hovedformålet med det aktuelle våpensystemet er å sikre allierte lands forsvarsevne.

Våpeneksport er en integrert del av staters sikkerhetspolitiske interesser. Det er opp til andre stater å avgjøre under hvilke omstendigheter de eksporterer våpen. Dette er ikke noe som diskuteres i NATO. Norge er opptatt av at alle land som eksporterer våpen, skal etterleve folkerettens regler på dette området.

Regjeringen gir i eierskapsmeldingen uttrykk for at staten er opptatt av at selskaper som opererer i, handler med eller har forretningsforbindelser tilknyttet konfliktområder, utviser respekt for internasjonal humanitærrett. Selskapene skal også unngå å bidra til, eller støtte opp under, brudd på disse reglene.

I lys av den pågående konflikten mellom Israel og Hamas er det derfor naturlig at regjeringen som eier har dialog med relevante selskap i statens selskapsportefølje om bl.a. aktsomhetsvurderinger knyttet til respekt for humanitærretten. Nærings- og fiskeridepartementet som eier har en slik dialog med både Nammo AS og Kongsberg Gruppen ASA. I dialogen forsikrer staten som eier seg om at selskapene er kjent med statens forventninger og faktisk gjør de aktsomhetsvurderingene vi forventer av dem.

Regjeringen skal fortsette med å være en ansvarlig eier, noe som innebærer en tydelig forventning om at alle selskaper der staten er eier ikke bare følger gjeldende lover og regler, men også utøver forsvarlige aktsomhetsvurderinger, også med tanke på humanitærretten.

FNs spesialkomité mot apartheid

FNs spesialkomité mot apartheid ble opprettet av FNs generalforsamling gjennom resolusjon 1761. Komiteen ble spesifikt opprettet for å adressere situasjonen i Sør-Afrika, og hadde i oppdrag å overvåke Sør-Afrikas segregeringspolitikk, samt å rapportere til FNs sikkerhetsråd og FNs generalforsamling om situasjonen.

Det eksisterer allerede en uavhengig internasjonal undersøkelseskomisjon for de okkuperte palestinske områdene, opprettet med mandat fra FNs menneskerettighetsråd. FNs spesialrapportør for menneskerettigheter i de palestinske områdene rapporterer også årlig til FNs menneskerettighetsråd om situasjonen. I tillegg pågår det for tiden et arbeid i ICJ med utarbeidelse av en rådgivende uttalelse om de rettslige konsekvensene knyttet til Israels okkupasjon av de palestinske områdene. I denne forbindelse er ICJ også bedt om å se på spørsmål knyttet til diskriminerende lovgivning og andre diskriminerende tiltak som er iverksatt overfor palestinerne. Alt i alt er det derfor vanskelig å se hvilken tilleggsverdi en slik komité kan tilføre.

Med vennlig hilsen

Espen Barth Eide

Espen Barth Eide